

tra mar, almenys en altre temps, puix que penetrà àdhuc en basc: alt-nav. i guip. *polsu* «sien» («schläfe»), recollit per Schuchardt en el *BhZRPb*. vi.

DERIV.: *Polsera* 'cèrcol d'or al volt del puny de la mà' [BMetge], «volent restar / sens del tot rompre, / yo só qui compre / --- / bell drap de coll, / corda, trescoll, / bonys e *polseras*, / spill, orelleres, / crespina, trena / ---», JRoig (*Spill*, 2159). D'altra banda 'floc de cabells que pengen dels polsos, entre orella i ull' [1514], «no m'agrada el treballar / --- / pentinar-me mas *pulseras*, / l'ala del barret girada / ---» conta un minyó frívol i presumit en una cançó del temps bandoleresc (S. XVII) (reco. a La Llacuna, Penedès, MilàF, *Romllo.*, 110.4). D'aquí potser un val. S. *polsera* (sobretot *polseres*) 'càrrega que en un carro sobresurt del pla de les escales cap als costats' Valor-Giner (1950-55): encara que és una acc. xocant, pot explicar-se potser per comparació amb el floc que surt pels costats («*polsera* de cabells penjants», Lacav.), i així no cal suposar un mossarabisme (a base de BURS-ARIA o VERS-ARIA). Potser també és el floc dels polsos un *polseguera* monoverí: «--- si hagueses conegut tu al mestre Bonifàcio --- Aquell t'agarrava des *polsegueres* y en un pessic t'alsava en al(t)», *Canyis-saes*, 21.

Polsar a) pendre el pols: «treu el bras, Catarineta, / treu el bras, que t vuy *pulsà*; / portareu tinté y la ploma que n'i vuy receptà», MilàF (*Romllo.*, 416); *b)* *pulsar*, part. actiu *pulsan(t)*, d'una mena d'hemorroides, probablement en un sentit relacionat amb el del fr. *poussif* 'que s'esbufega'; o millor encara el cast. *pujos* (< *puxos*, *puxar*, PULSARE) 'espoderaments': «aquells, emperò, qui han naturalment disposició a soferir morroydes, so és *morenes*, correns [cf. *corrència* 'diarrea'] e *pulsans*, deven esquivar tots menjars aguts, e salats e trop dolços, e totes coses qui facen constipació», Arnau de Vilanova (*An. Sa. Ta.* xxii, 6; i dues cites d'ell mateix en *AlcM*), *c)* 'fer sonar un instrument de corda' (acc. també documentada en Verdaguier i JnAlcover, si bé manca en el *Dfa.*): «els pianistes *polsaven* les tecles, nerviosament, tan a la una ---», Coromines (*Sèptima Simf.*, en *A recés* II, p. 42).

d) 'pendre un pols de rapè' (cf. *POLS*, femení); «Mossèn Joan no *polsava* --- en cambi fumava morigeradament uns cigarrets ---», MrnVayreda (*Sang Nova* I, § 5, 37).¹ En el sentit de 'respirar afanyosament' és francès (d'on *poussif* 'asmàtic') i oc. ant.: «él *polset* e fo ranculós ['valetudinari'] / sí que a penas parlar poc»; «no-ns cal paor aver / --- / d'aquest, que ja s'en fuja, / que sol non *polsa* ['respira, bleixa'] ni remuja ['es belluga']», *Jaufré*, vv. 2332, 3864; però també va usar-lo Cerverí en la poesia popular *Gelosessa*, on el vell gelós, quan jeu al llit «runfla e *polsa* ses mesura» (102/8, 14). L'abstracte corresponent a *c*, és *pulsació*: «quina duresa virginal!, quina alacritat de *pulsació!*», Coromines (*op. cit.*, p. 42). *Polsada*; *polsament*; *polsador*. *Polsejar*. *Polserut*.

Repolsar 'respirar': «lo Sangler cansa e fall-li l'alè, en tant que ja no podia *repolsar*», *Curial* (*NCl.* II, 232). *Repols* tort. «el punxó de metall per a foradar»

(*BDC* III, 107); ni es veu clara la filiació semàntica, ni sembla impossible de trobar-ne una, ni tampoc és el cas de rebutjar la idea que pugui sortir per regressió d'un **repolçon* dissim. de *reponçon* RE-PUNCTIONE. *Repussalla* 'les deixies': «La Pona --- com era tan festejanta: / (festejadora de tres - en sense la *repussalla*) / la un se diu Bernadet ---» (MilàF, *Romllo.*, 355.2): sembla pres d'un fr. *repoussaille*, derivat de *repousser* 'rebutjar'.

En sopols 'enlaire, sense suport', de SUB-PULSUS 'empès per dessota' (cf. el modern *aixecar a pols*) [c. 1400]: «vengueren tres diables --- e prengueren la dita monça *en sopols*, en alt, e digueren-li ---», Eiximenis (*Dones*, cap. 155, fº 111r2A = *en sepols* I); «caygué mig-viva en terra, al socors de la qual totes les sues dones vengueren, e ab molts ajutoris la restauraren, e quasi *en sopols* en son lit la meteren», *Curial* (*NCl.* I, 54); [1429]: «yo doní-li primerament de grans punyades, e après la prenguí *en sopols*, e la aportí prés d'un tret de balesta», *Decam.* VIII, § 9, 492.21 (trad. «présala *di peso*, credo che io la portassi presso ad una balestrata»); «vingué un altre vent, qui llevà lo roure *en sopols*, qui tomat avia», doc. vig. a. 1584 (FSolà, *Monogr. Hist. de Puig-l'agulla*, p. 127) (veg. *tomar TOMBAR*).

Avui sobretot escr. del NE.: «l'embranchida del vent, que semblava volgués aixecar-lo *en sopols* i endur-se'l avall ---», «l'enterramorts ha passat unes cordes pel cap de la caixa, un dels homes que l'han duta n'hi volta una altra en els peus, i entre tots dos, aixecant-la *en sopols*, lentament, la fan davallar dintre la fossa», Pous i Pagès (*Quan se fa nosa*, II, 54, 240); «un dia, quan tots són fora —la gent al camp y les bèsties a la pastura— el sostre [de la masia] cau *en sopols*», PBertrana, *Proses Bàrbares*, 169; «un pastore --- anar a embarrà [la ramada], / quan la van haver embarat / --- / *en sopols* se l'en duhfan» (MilàF, *Romllo.*, 36, en dues versions E i G, aquesta datada de 1585, i totes dues reco. en el Vallespir); Verdaguier usà *per sopols*, on el context no aclareix prou si vol dir 'alçant enlaire (una riuada)' o bé 'totalment': «apar que, al estimbar-se la mar, de serra en serra, / --- / enllà per les planícies d'Hesperis escampant-se, / so lleva, aixaragalla y abriga *per supols*: / se fan enllà les serres, desdint y capbussant-se, / y torres que muntavan al cel, besan la pols», *Atl.* v, 14b (així tant en l'esborrall de 1867 com en la versió definitiva, de 1878, mentre que en la de 1877 i ja en el seu original canviava *abriga* en *arrasa*).

Aquest mot apareix comarcalment i en fonts menys autoritzades amb un valor diferent (potser degut a contaminació amb un *pols*, o *impuls*). CastPna.: *en un sopols*, que Borràs Jarque posa junt amb «en un nores» i alguna altra entre les expressions «per a indicar gran pressa u brevetat» (*BSCC* xv, 243); «en un *des-sipols* 'en un moment, en un girar d'ulls'» Espluga de Francolí (*Griera, Tresor*); segons *AlcM* *ensipuls* m. a Camprodon i el Vallespir per a 'impuls' («un maulaurat *ensipuls* de malícia», Casaponce); i atribueix a la Gxa. i el Penedès *un sipols* per 'un moment, un